

LIDIA GROEGER

Uniwersytet Łódzki

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA MAŁEGO MIASTA W OPINII MIESZKAŃCÓW (PRZYKŁAD ŁASKU)

Abstract: Public Space of Small Town in the Opinion of Inhabitants (Example of Łask).

Taking into account the opinion of the urban authorities and the subjective imagination of spatial planners without the broad involvement of social, may lead to distorted spatial management, which does not take into account the expectations of the local community. In order to rationalize, the management of the city is understood to be presented as a public space, identifies the attributes of good public spaces that have an impact on the perception and valuation of the residents. On the example of the results of surveys carried out among the population of Łask, discrepancies between the consciousness of people operating in public spaces and public spaces set of papers appearing in the planning were revealed. Analysis of the distribution, physiognomy and the opinion of residents on public spaces, also identified the desired direction of activities to improve the quality of public spaces of Łask.

Wstęp

Przestrzeń publiczna jest podstawowym składnikiem struktury przestrzeni miejskiej, jej fizjonomia, organizacja i zagospodarowanie wraz z czynnikiem społecznym – tworzącym ją i użytkującym, generuje jakość publicznej przestrzeni, w której funkcjonujemy i uważamy za atrakcyjną. Przestrzenie publiczne wytwarzane są przez użytkowników miasta (Castels 1982; Jałowiecki 1988; Jaśkiewicz 2001), dlatego istotne jest spojrzenie na ich stan przez pryzmat oceny przez mieszkańców miast, bowiem nie ma jednego wzorca miejskiej przestrzeni publicznej, który byłby uniwersalny i powszechnie akceptowalny ze względu na jej zróżnicowany charakter – symboliczny, funkcjonalny czy konsumpcyjny (Jaśkiewicz 2001). Przestrzeń publiczna umożliwia interakcje społeczne, przyczynia się do więzi sąsiedzkich, daje poczucie satysfakcji i bezpieczeństwa (Bać 2004; Bonenberg 2008; Strumiłło 2010). Dobrej jakości przestrzeń publiczna pełni funkcję promocyjną dla danego obszaru i przyczynia się do jego rozwoju (Groeger 2011b). Korzystają na tym wszyscy użyt-

kownicy, nie tylko mieszkańcy, ale gmina i firmy lokalizujące tu swoje inwestycje (Markowski 2001; Masik 2006). Między człowiekiem a przestrzenią, w której funkcjonuje zachodzą bezustanne relacje, tworzące dynamiczny układ wzajemnych zależności. Jednostki, jak i całe grupy społeczne w naturalny sposób dążą do stworzenia dla siebie odpowiednich przestrzeni na miarę aktualnych preferencji z uwzględnieniem ograniczeń fizycznych, ekonomicznych, prawnych, kulturowych i technicznych (Libura 1990). Jednocześnie w społeczeństwie zachodzi równoległy proces adaptowania się do zastanych i wygenerowanych wcześniej przestrzeni społecznych. Rozważając relacje jednostki do przestrzeni Wallis (1983, 1990) wskazywał na cztery podstawowe relacje: poznawania, wartościowania, kształtowania i użytkowania, uzależnione od kontekstu historycznego, społecznego, ekonomicznego, kręgu kulturowego, systemu wartości, a także od indywidualnych cech osobowościowych. Także Lynch (1964) w swym klasycznym studium przestrzeni ujął miasto, jako zorganizowane środowisko, będące przedmiotem poznania i specyficznej oceny. W przypadku małych ośrodków miejskich, ze względu na jej ograniczone rozmiary, możliwe jest całościowe poznanie przestrzeni miejskiej przez jej mieszkańców. Tak często podnoszona kwestia konieczności udziału społecznego w kształtowaniu przestrzeni, w której żyje człowiek w celu optymalizacji działań władz lokalnych, zyskuje coraz bardziej na znaczeniu w sytuacji coraz większych uprawnień władz samorządowych (Parysek 2010). Wśród mieszkańców miast funkcjonuje powszechna opinia o małych możliwościach wpływu na zagospodarowanie przestrzenne, co wyraźnie potwierdzają dane na temat udziału społecznego w konsultacjach dotyczących opracowań planistycznych (Groeger 2011a). Dlatego w celu racjonalnego kształtowania publicznych przestrzeni miejskich, konieczne są badania służące pozyskaniu opinii mieszkańców, bo przecież przestrzenie publiczne mają służyć potrzebom mieszkańców, a nie tylko pełnić funkcje reprezentacyjne – być ładne, ale nie użyteczne. Ponadto, przestrzenie publiczne małych miast w warunkach funkcjonowania od 90. lat gospodarki rynkowej, podlegają presji inwestorów, upatrujących w nich możliwości czerpania zysków, bowiem ich sąsiedztwo jest wartością dodaną dla innych nieruchomości miejskich (Groeger 2011b). Sąsiedztwo dobrze zagospodarowanego stawu, parku, zadbanych, porośniętych zielenią miejsc spacerowych podwyższa wartość okolicznych nieruchomości (Crompton 2005), co jest również istotnym argumentem za zwiększeniem uwagi i kontroli społecznej nad kształtowaniem publicznych przestrzeni miejskich. Często dążenia grupy osób sprawujących władzę w mieście oscylują wokół ich własnych wyobrażeń i mogą odbiegać od faktycznych ocen i deklarowanych potrzeb mieszkańców (Karwińska 2009), dlatego możliwość uzyskania w prosty sposób informacji od mieszkańców, może przyczynić się do lepszego zarządzania miastem, a wówczas i mieszkańcy będą czuli większą więź z miastem i rzadziej będą podejmować decyzje o jego opuszczeniu. Także możliwość skorzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej powinna mieć podbudowę opartą na realnych oczekiwaniach społecznych, aby ich wykorzystanie służyło faktycznie polepszeniu jakości życia mieszkańców.

Celem opracowania jest:

- przedstawienie pojmowania przestrzeni publicznej na podstawie obowiązujących przepisów prawa i karty przestrzeni publicznej;
- wskazanie atrybutów dobrej przestrzeni publicznej, mających wpływ na jej postrzeganie i wartościowanie przez mieszkańców;
- na przykładzie wyników ankiety przeprowadzonej wśród 405 mieszkańców Łasku w 2011 r. ujawnienie przestrzeni publicznych faktycznie postrzeganych przez mieszkańców Łasku na terenie ich miasta, oraz określenie ewentualnych rozbieżności między funkcjonującymi w świadomości mieszkańców przestrzeniami publicznymi a zbiorem przestrzeni publicznych figurujących w opracowaniach planistycznych, uchwalonych dla miasta; rozbieżności w tym zakresie mogą sugerować konieczność uwzględnienia w pracach samorządu oraz opracowaniach planistycznych nowych przestrzeni publicznych, ujawnionych na podstawie badań i istotnych dla mieszkańców miasta;
- analiza rozmieszczenia i fizjonomii przestrzeni publicznych występujących w obszarze miasta w powiązaniu z postrzeganiem i waloryzowaniem ich przez mieszkańców miasta, umożliwiającą określenie występujących tu prawidłowości;
- wskazanie pożądanego kierunku działań dla polepszenia jakości publicznych przestrzeni Łasku w odbiorze jego mieszkańców.

1. Pojęcie *przestrzeni publicznej*

Według *Ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym za obszar przestrzeni publicznej należy rozumieć „obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”*.

Tak wąskie rozumienie terminu *przestrzeń publiczna*, ograniczone do przestrzeni publicznych występujących w opracowaniach planistycznych zawęży zbiór możliwych przestrzeni, faktycznie postrzeganych jako publiczne przez mieszkańców. Dlatego w prezentowanym opracowaniu *przestrzeń publiczna* rozumiana jest zgodnie z definicją przyjętą na III Kongresie Urbanistyki Polskiej ZMP i TUP (Biegański *et al.* 2009), która podkreśla szczególną wartość przestrzeni publicznych, jako dobra wspólnego w zrównoważonym rozwoju przestrzeni miejskiej. *Przestrzeń publiczna* definiowana jest w kategoriach społeczno-ekonomicznych. Rozumiana jest „jako dobro wspólnie użytkowane, celowo kształtowane przez człowieka, zgodnie ze społecznymi zasadami i wartościami – służące zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnych i ponadlokalnych. O publicznym charakterze przestrzeni decyduje zbiorowy sposób jej użytkowania (*ibidem*).

Przestrzeń publiczna jest wytwarzana przez społeczeństwo w procesie użytkowania, postrzegania, nadawania odpowiednich znaczeń i waloryzowana, co szeroko opisał Jałowiecki (1988). w teorii społecznego wytwarzania przestrzeni. Przestrzeń jest wartością dla użytkujących ją jednostek, jak i grup społecznych. Ludzie nadają jej wartość w zależności od swej wiedzy, doświadczeń, kulturowych wzorców lub intuicyjnego odbioru danej rzeczywistości (Majer 2010). Sposób ukształtowania i funkcjonowania przestrzeni publicznej zależy od społecznego systemu wartości i jego aktualnych uwarunkowań, także od jakości i skuteczności prawa, sprawności władzy lokalnej i instytucji publicznych (Karp *et al.* 2009).

2. Atrybuty dobrej przestrzeni publicznej

Przestrzeń publiczna niewątpliwie odgrywa istotną rolę w prawidłowym i satysfakcjonującym życiu społecznym, zatem czym powinna się wyróżniać, aby można było określić ją mianem dobrej przestrzeni publicznej.

Według Gehla właściwie funkcjonująca przestrzeń publiczna powinna stwarzać warunki do uprawiania trzech form aktywności:

- podstawowych – wynikających z realizacji bieżących potrzeb, takich jak przemierzanie się do pracy lub oczekiwanie na środek komunikacji, dla których jakość przestrzeni nie odgrywa większego znaczenia;
- opcjonalnych – przede wszystkim różnych form wypoczynku i rekreacji, dla których jakość przestrzeni ma duże znaczenie;
- społecznych – stanowiących wynikową dwóch poprzednich, mających miejsce tam, gdzie zachodzi możliwość interakcji między ludźmi (Gehl 2009).

Tak więc miejsce atrakcyjne pod względem estetyki i oferowanych wrażeń, ale pozbawione funkcji związanych z zaspokajaniem codziennych potrzeb mieszkańców, jest również ułomną przestrzenią publiczną.

Gehl (2009) pisał: „Życie między budynkami oferuje okazję do przebywania z innymi w sposób luźny i niewymagający. Można czasem pójść na spacer, w drodze do domu można pójść dłuższą trasą wzdłuż głównej ulicy lub spocząć na ławce koło domu, aby przez chwilę pobyć wśród ludzi. Można też codziennie chodzić na zakupy, choć bardziej praktyczne byłoby robienie ich raz na tydzień. Nawet wyglądanie przez okno od czasu do czasu, jeśli ma się ciekawy widok, może przynieść korzyści. Bycie wśród innych, widzenie ich i słyszenie, odbieranie bodźców, prowadzi do pozytywnych doświadczeń, jako alternatywy dla bycia samemu. Niekoniecznie jest się z konkretną osobą, jednak jest się z innymi.”

Alexander (2008) wskazywał, że „Patologie społeczne kojarzone z miejskim życiem wynikają nieuniknienie z braku bliskich kontaktów”. By mieć takie bliskie kontakty „ludzie, których to dotyczy, muszą bardzo często się widywać, niemal co-

dziennie”, a więc do codziennej egzystencji człowieka potrzebna jest przyjazna przestrzeń publiczna.

Kochanowski (2002) oraz Zuziak (2002) do atrybutów dobrej przestrzeni publicznej zaliczają – powszechną dostępność do użytku publicznego, niezależnie od form własności. Kwestia własności była przez wiele lat pomijana, szczególnie własność prywatna, dlatego w powszechnym odbiorze społecznym występuje opór wobec ograniczania dostępu do przestrzeni publicznych, za które uważa się również prywatne drogi, skwery, parki. Wyróżnik powszechnej dostępności, przy różnych formach własności lub czasowym ograniczeniu dostępu jest podstawowym atrybutem przestrzeni publicznych. Brak poszanowania czyjejś własności, czy to gminy, czy osób prywatnych lub prawnych oraz brak dbałości o jej czystość i fizjonomię wpływa na obniżenie jakości przestrzeni publicznej dla mieszkańców oraz wyraźnie negatywnie wpływa na wizerunek miasta.

Chmielewski (2001) do atrybutów dobrej przestrzeni publicznej zaliczył ogólną dostępność i jednocześnie anonimowość użytkowników, bezpieczeństwo – obejmujące poza brakiem zagrożeń i uciążliwości również czytelność układu, umożliwiającą łatwą orientację w terenie oraz wysokie walory informacyjne, estetyczne i symboliczne oddziałujące przyciągająco na ludzi.

Kolejnym atrybutem dobrej przestrzeni publicznej powinien być jej węzłowy charakter, który pozwoli spoić substancję mieszkaniową, obiekty usługowe, handlowe, komunikacyjne, kulturalne i edukacyjne. Ten łącznik powinien charakteryzować się atrakcyjnością estetyczną, tak aby przebywanie w publicznej przestrzeni było dla mieszkańców przyjemne i dodatkowo podnosiło prestiż danego miejsca. Przestrzeń ta powinna być również zadbana, czysta, jak też powinna cechować się odpowiednią skalą do jej formy użytkowania (Schneider-Skalska 2007).

Szczepański do cech dobrej publicznej przestrzeni zalicza ład urbanistyczno-architektoniczny, który powinien charakteryzować się zwartością kompozycji przestrzennej, ład funkcjonalny związany z wygodą życia, ład estetyczny określający urodę danej przestrzeni, ład społeczny związany z więziami społecznymi oraz identyfikację społeczną z danym miejscem. Suma oceny tych wszystkich ładów decyduje o ocenie wartości danej przestrzeni (Jałowiecki, Szczepański 2006) Ponieważ pojęcie *ładu* może być kategorią odbieraną subiektywnie, dlatego o wartości danej publicznej przestrzeni mogą decydować bardzo indywidualne cechy mieszkańców wynikające z wieku, wykształcenia, zamożności czy cech kulturowych.

Natomiast Załęcki (2003) rozwinął atrybuty dobrej publicznej przestrzeni mieszkaniowej z punktu widzenia mieszkańców. Wskazał na znaczenie infrastruktury technicznej – sieci wodno-kanalizacyjnej, stanu technicznego dróg, chodników, miejsc parkingowych oraz oświetlenia ulic. Duże znaczenie przypisywał również odpowiednio zagospodarowanym terenom zielonym. Wskazania te znalazły także potwierdzenie w badaniach Groeger (2004).

3. Przestrzenie publiczne Łasku według mieszkańców

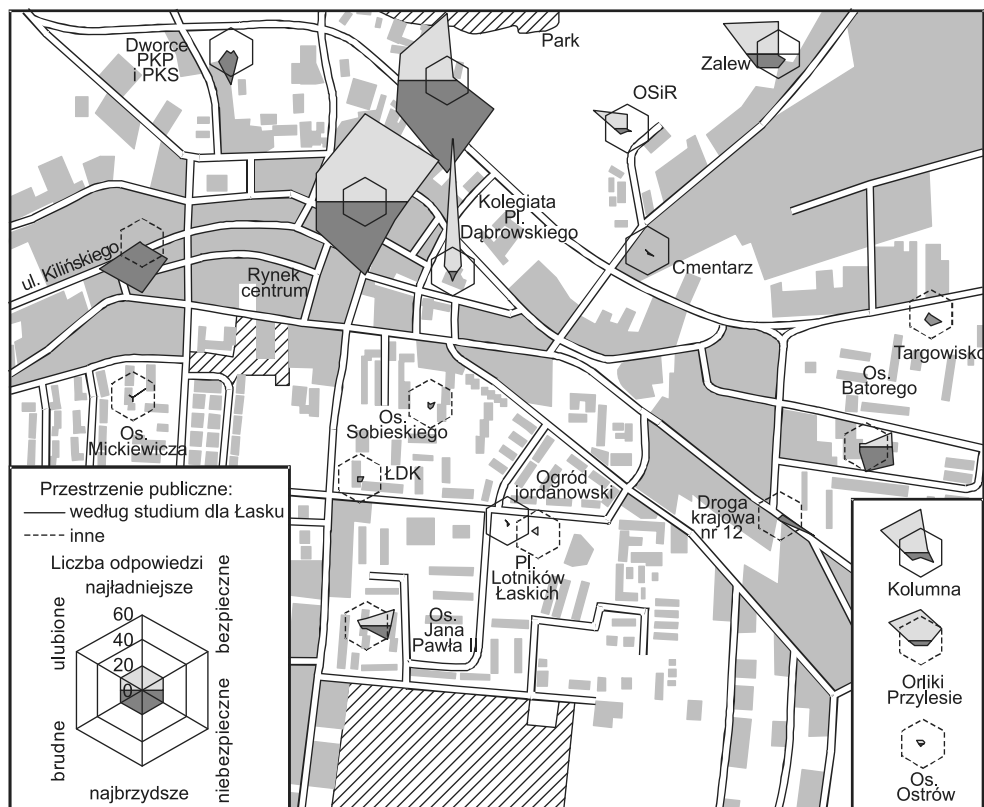
Miasto Łask położone jest ok. 35 km na południowy zachód od Łodzi. Znajduje się na jednym z ważniejszych węzłów komunikacyjnych w regionie. Przebiegają tu drogi krajowe 12 i 14. Miasto ma szczególnie dobre warunki do dalszego rozwoju ze względu na przebieg istniejących i planowanych dróg oraz obecność lotniska wojskowego (Matczak 1999). Powierzchnia miasta wynosi 15,33 km, a liczba mieszkańców 18 811 osób (2009 r.). Miasto Łask w swych granicach administracyjnych nie tworzy jednego, zwartego organizmu. Złożone jest z dwóch jednostek osadniczych Łasku i założonego w okresie międzywojennym na 'surowym korzeniu' osiedla letniskowego Miasto-Las Kolumna, położonego ok. 3,5 km od Łasku. Granicą między jednostkami jest rozległa dolina rzeki Grabi wraz z towarzyszącymi jej terenami leśnymi. Obie jednostki wchodzące administracyjnie w obszar miasta Łask mają odmienny charakter przestrzenny. Na strukturę przestrzenną Łasku, oprócz doliny rzecznej ma wpływ trasa tranzytowa Łódź -Wrocław oraz Linia kolejowa. Obiekty te mają również wpływ na układ przestrzenny Kolumny, która ze względu na wyjątkowe walory klimatyczno-krajobrazowe miała charakter miejscowości wypoczynkowej, a obecnie staje się miejscem zamieszkania i sypialnią dla mieszkańców Łasku i Łodzi. Specyfiką miasta w obecnych granicach administracyjnych jest blisko 59% powierzchni zajętej przez użytki rolne i 20% przez lasy. Zaledwie 20% obszaru miasta, według danych urzędu miasta, podlega zagospodarowaniu pod funkcje mieszkaniowe, usługowe, produkcyjne i komunikacyjne. Mimo relatywnie dobrego położenia, walorów krajobrazowych miasto rejestruje ciągły ubytek mieszkańców. W 2000 r. w Łasku mieszkało ponad 20 tys. osób, obecnie to 18 811.

Badania wśród mieszkańców Łasku prowadzono w czerwcu 2011 r. Badaniami objęto 405 mieszkańców miasta, co stanowi 2,25% wszystkich mieszkańców. W badaniu wzięło udział 251 kobiet i 154 mężczyzn. W strukturze wiekowej respondentów dominowała grupa w wieku 26-45 lat oraz osoby z wykształceniem średnim. Wśród ankietowanych osób 60% określiło swoją znajomość miasta jako dobrą i bardzo dobrą, co daje podstawę sądzić, że uzyskane wyniki dotyczące postrzegania i waloryzowania przestrzeni publicznych Łasku przez mieszkańców, obrazują faktyczny stan w tym zakresie.

Respondenci wskazywali w mieście obszary w 6 kategoriach: najładniejsze, najbrzydsze, bezpieczne, niebezpieczne, ulubione i brudne. Zastosowanie takich określeń do uzyskania obrazu przestrzeni publicznych w opiniach mieszkańców było podyktowane założeniem konieczności stosowania prostych i powszechnie zrozumiałych określeń w celu uzyskania rzetelnej informacji o postrzeganiu miasta przez jego mieszkańców. W wyniku przeprowadzonego badania metodą wywiadu kwestionariuszowego uzyskano informacje o przestrzeniach miasta ogólnie dostępnych, postrzeganych, jako ważne w mieście z uwzględnieniem ich waloryzacji. Mieszkańcy Łasku wskazali 20 przestrzeni publicznych, z których 9 dokładnie odpowiada okre-

ślonym w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Łasku z 2008 r.* (zob. ryc. 1) Obiektami nieuwzględnionymi w *Studium*, a postrzeganymi jako przestrzenie publiczne przez mieszkańców, są ogólnie dostępne tereny osiedli mieszkaniowych, tj. Przylesie, Jana Pawła II, Ostrów, Batorego, Sobieskiego oraz Mickiewicza. Kolejne to: targowisko, dom kultury oraz Plac Lotników Łaskich. Uwagę mieszkańców absorbują również drogi o dużym natężeniu ruchu – droga krajowa nr 12 i ul. Kilińskiego. W przypadku każdej z uwzględnionych 6 kategorii waloryzacji zanotowano ponad 300 wskazań. Najwięcej wskazań dotyczyło najładniejszych i ulubionych miejsc, natomiast najmniej – brudnych. Wystąpiła przewaga wskazań przestrzeni niebezpiecznych nad bezpiecznymi, co może świadczyć o ograniczonym poczuciu bezpieczeństwa na terenach publicznych miasta (ryc. 1).

Zastosowana metoda w przystępny sposób umożliwiła określenie hierarchii znaczenia przestrzeni publicznych dla mieszkańców, przez określenie liczby wskazań danej lokalizacji. Okazało się, że największe znaczenie ma rynek w centrum, postrzegany w zróżnicowany sposób z przewagą opinii, jako ładne, bezpieczne i ulu-

Ryc. 1 Lokalizacja i waloryzacja przestrzeni publicznych w Łasku w opiniach mieszkańców

Źródło: Opracowanie Wosiak na podstawie badań Groeger w 2011 r.

Fot. 1. Rynek w centrum Łasku

Fot. 2 .Plac Dąbrowskiego z Kolegiatą

Fot. 3. Park

Fot. 4. Zalew

bione miejsce (fot. 1), Plac Dąbrowskiego z Kolegiatą (fot. 2) – w opiniach mieszkańców najładniejszy, ale nie ulubiony i mało bezpieczny, czyli obok funkcji sakralnej stanowiący wizytówkę miasta, ale nie służący w większym stopniu realizacji codziennych potrzeb mieszkańców. Kolejnymi lokalizacjami publicznych przestrzeni są park (fot. 3) i zalew (fot. 4) szczególnie ulubione przez mieszkańców i oceniane ogólnie, jako ładne. Dodatkowego komentarza wymagają opinie dotyczące parku. Mimo że miejsce jest ulubione, to jednak przeważają opinie negatywne dotyczące jego brzydoty, brudu i ograniczonego poczucia bezpieczeństwa odwiedzających go.

Fot. 5, 6. Kolumna Las

Fot. 7. Dworzec PKS

Fot. 8. Targowisko miejskie

Faktycznie, dla obserwatora z zewnątrz ten obszar miasta wymaga poprawy jego stanu (trudny dostęp, brak informacji o lokalizacji dla przyjezdnych, stan zaniedbania). Wydaje się, że właśnie ten obszar ze względu na liczbę opinii mieszkańców miasta powinien podlegać pilnym przemianom jakościowym. Liczba wskazań i oceny Kolumny Las (fot. 5 i 6) wskazują, że dla części mieszkańców Łasku właśnie ten obszar pełni funkcje rekreacyjnych przestrzeni publicznych, jednak znaczne oddalenie od centrum miasta wymaga przemieszczania się samochodem do tego miejsca. Uwagę zwracają przestrzenie publiczne osiedli mieszkaniowych odgrywające rolę codziennych spotkań mieszkańców miasta. W ich ocenach zwraca uwagę wysoki poziom ocen, jako bezpiecznych miejsc i ogólnie postrzeganych z przewagą pozytywnych ocen z wyjątkiem osiedla Batorego, na którym zlokalizowane jest targowisko.

W obszarze miasta mieszkańcy wskazali także szczególnie negatywnie postrzegane przestrzenie publiczne. Najgorsze oceny mają obiekty związane z komunikacją – ul Kilińskiego, krajowa 12 oraz dworce kolejowy i autobusowy (fot. 7). Obszary te oceniane są jako brzydkie, brudne i niebezpieczne. Podobne oceny uzyskało targowisko (fot. 8). Pozostałe przestrzenie publiczne, tj. Łaski Dom Kultury, cmentarz, Plac Lotników Łaskich oraz ogród jordanowski rzadko funkcjonowały w opiniach mieszkańców jako przestrzenie ważne.

Podsumowanie

Przestrzenie publiczne w życiu mieszkańców miasta odgrywają istotną rolę. Są wizytówką miasta dla tych małych zbiorowości, a jednocześnie pełnią funkcje rekreacyjne, handlowo-usługowe oraz zabezpieczają potrzebę wzajemnych codziennych miejsc kontaktów międzyludzkich. Spojrzenie na przestrzenie publiczne oczami mieszkańców miast umożliwia uwzględnienie w działaniu władz samorządowych faktycznych potrzeb mieszkańców, a nie tylko subiektywne wyobrażenia władz na temat kierunków rozwoju i zagospodarowania przestrzennego miasta. Podnoszony przez wielu badaczy postulat zwiększenia udziału społecznego w kształtowaniu prze-

strzeni może być w ten sposób częściowo realizowany. Poznanie opinii mieszkańców, prostymi sposobami, dla władz samorządowych może być pomocnym instrumentem w prawidłowym kształtowaniu przestrzeni publicznej miasta.

Zestawienie opinii mieszkańców z atrybutami dobrej przestrzeni publicznej pozwala wskazać dla Łasku pożądane kierunki działań w skali lokalnej. Oddzielenie większości przestrzeni publicznych od miejsc zamieszkania drogami o dużym natężeniu ruchu kołowego wymaga wprowadzenia bezpiecznych korytarzy z ruchem pieszym i rowerowym, umożliwiających bezpieczne, w otoczeniu zieleni, przemieszczanie się mieszkańców z południa na północ miasta. Najważniejsze miejsce dla mieszkańców – rynek w centrum wymaga dodatkowych zabiegów, aby wystrojem dorównał otoczeniu kolegiaty. Konsekwentne wprowadzanie ładu urbanistycznego w przestrzeni oraz nieduże nakłady na informację ułatwią orientację w przestrzeni, odwiedzającym to miasto. Wizytówką miasta w odczuciu mieszkańców jest Plac Dąbrowskiego z kolegiatą, ale mimo lokalizacji funkcji sakralnej nie jest to ulubione miejsce, wymaga wprowadzenia miejsc do posiedzenia na ławkach z dala od ruchu samochodowego, wówczas możliwe będzie przebywanie ze sobą mieszkańców nie tylko w kościele, ale i wokół niego. Takie obiekty, jak Plac Lotników Łaskich funkcjonują głównie jako miejsca pamięci, a nie miejsca do codziennego przebywania, co wymaga przystosowania tej przestrzeni do codziennych kontaktów. Również Łaski Dom Kultury nie funkcjonuje, jako miejsce spotkań mieszkańców, konieczna jest bezpośrednia informacja na temat realizowanych imprez oraz większy i powszechniejszy udział społeczny. Ulubionymi przestrzeniami mieszkańców Łasku są miejsca z dużą ilością zieleni, ławkami, bez ruchu samochodów z możliwym dostępem do wody. Takimi miejscami są: zalew, OSiR, park oraz tereny rekreacyjne Kolumny Las. Utrzymanie czystości, dostępności tych miejsc, wprowadzenie ławek, ścieżek edukacyjnych może w znaczny sposób poprawić wizerunek miasta i jakość życia jego mieszkańców. Bardzo ważnym zadaniem jest radykalna poprawa wyglądu dworców w Łasku, uznanych za najbrzydsze miejsca, oraz poprawa ich stanu czystości. Niewielka odległość od Pabianic i Łodzi oraz częste przebywanie mieszkańców i osób przyjezdnych w tych miejscach może powodować, że właśnie te miejsca powinny stać się wizytówką miasta i zachęcać do jego odwiedzenia lub zamieszkania na stałe. Na razie miejsca te głównie odstrasza. Dotyczy to również targowiska miejskiego, które jest tylko prowizorycznie ogrodzonym, źle zagospodarowanym placem z ubitą ziemią. Wskazywane przez Gehla miejsca codziennych kontaktów ludzkich właśnie odgrywają najważniejszą rolę, bo co z tego, że mamy ładny kościół i plac, ale z niego korzystamy tylko w niedzielę w czasie mszy, kiedy codziennie dużo więcej czasu spędzamy na dworcach, targowiskach i w przestrzeniach publicznych osiedli mieszkaniowych. Znaczenie tych terenów zostało pominięte w *Studium* dla Łasku, brak jest ustaleń określających kwestie ich zagospodarowania zgodnie z potrzebami wszystkich mieszkańców. Zatem należy poświęcić im więcej uwagi i uwzględnić w opracowaniach planistycznych, a także kształtować je przez konkursy architek-

toniczne i szerokie konsultacje społeczne. Wdrożenie ukierunkowanych i celowych działań władz miasta w celu poprawy jakości publicznej przestrzeni Łasku, zgodnie ze wskazaniami opinii mieszkańców, może wyraźnie poprawić wizerunek miasta i jakość życia jego mieszkańców.

Literatura

- Alexander Ch., 2008, *Język wzorców*. GWP.
- Bać Z., 2004, *Psychologia organizacji przestrzeni środowiska mieszkaniowego*. Habitaty 2003, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Biegański L., Buczek G., Gzell S., Kowalewski A., Markowski T., Cichy-Pazder E., 2009, *Karta Przestrzeni Publicznej*, [w:] *Nowa urbanistyka – nowa jakość życia*, E. Cichy-Pazder, T. Markowski (red.). „Biblioteka Urbanisty”.
- Bonenberg W., 2008, *Przestrzeń publiczna w osiedlach mieszkaniowych*. „Urbanista”, 12/2008, s. 17-21.
- Castels M., 1982, *Kwestia miejska*. PWN, Warszawa.
- Chmielewski J., 2001, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*. Wyd. Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- Crompton J. L., 2005, *The Impact of Parks on Property Values: Empirical Evidence from the United States*. *Managing Leisure*, 10(4), s. 203-218.
- Gehl J., 2009, *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*. Wyd. RAM.
- Groeger L., 2002, *Zagospodarowanie przestrzenne a wartość nieruchomości mieszkaniowych (na przykładzie Łodzi)*. *Badania Naukowe, Wyższa Szkoła Umiejętności w Kielcach*, z. 4, Kielce.
- Groeger L., 2004, *Waloryzacja przestrzeni mieszkaniowej w opiniach klientów łódzkich biur obrotu nieruchomościami*. Wyd., UŁ, Łódź.
- Groeger L., 2011a, *Udział społeczny a zrównoważony rozwój przestrzeni miejskiej*. Opole.
- Groeger L., 2011b, *Przestrzeń publiczna generatorem atrakcyjności przestrzeni mieszkaniowych osiedli mieszkaniowych*. XXIV Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Wyd. UŁ, w druku.
- Jałowiecki B., 1988, *Spoleczne wytwarzanie przestrzeni*. Książka i Wiedza, Warszawa.
- Jałowiecki B., Szczepański M., 2006, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*. Scholar, Warszawa.
- Jaśkiewicz M., 2001, *Wielkomiejskie przestrzenie publiczne*, [w:] *Rozwój regionalny i przestrzeń publiczna*, T. Markowski (red.). *Biuletyn KPZK PAN*, z. 194, Warszawa.
- Karp J., Tertelis M., Simon V., 2009, *Zarządzanie wartością nieruchomości mieszkaniowych*. C.H. Beck, Warszawa.
- Karwińska A., 2009, *Konflikty w przestrzeni społecznej miasta. Czynniki społeczne w gospodarce przestrzennej i planowaniu przestrzennym*. *Przestrzeń – Społeczeństwo – Gospodarka*, nr 9, UŁ.
- Kochanowski J., 2002, *Przestrzeń publiczna miasta postindustrialnego*. Wyd. Politechniki Gdańskiej.
- Libura H., 1990, *Percepcja przestrzeni miejskiej*. Wyd. UW, Warszawa.
- Lynch K., 1964, *The Image of the City*. The MIT Press, Cambridge, and Mass.
- Majer A., 2010, *Socjologia i przestrzeń miejska*. PWN, Warszawa.

- Markowski T., 2001, *Przestrzeń publiczna w ekonomice rozwoju miast*, [w:] *Rozwój regionalny... op. cit.*
- Masik G., 2006, *Ład miejskiej przestrzeni publicznej elementem, jakości życia. Przykład Trójmiasta*, [w:] *Przestrzenie miast postsocjalistycznych. Studia społecznych przemian przestrzeni zurbanizowanej*, M. Czepczyński (red.). Bogucki, Gdańsk-Poznań, s. 109-128.
- Matczak A., 1999, *Studia nad strukturą funkcjonalno-przestrzenną miasta. Przykład Łasku*. Wyd. UŁ, Łódź.
- Parysek J., 2010, *Gospodarka przestrzenna i rola partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego*, [w:] *Gospodarka przestrzenna społeczeństwu*, W. Ratajczak K. Stachowiak (red.). Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Schneider-Skalska G., 2007, *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia*. Politechnika Krakowska, Kraków.
- Strumiłło K., 2010, *Luksus, na jaki każdy sobie zasłużył – mieszkać w nowoczesnym pięknym otoczeniu na miarę XXI wieku*. Architecturae et Artibus, t. 2, nr 2, s. 69-72.
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003r.* (Dz.U. 80, poz. 717 z 2003 r.).
- Wallis A., 1983, *Przestrzeń, jako wartość*. Naród – Kultura – Osobowość, Ossolineum, Wrocław.
- Wallis A., 1990, *Socjologia przestrzeni*. Warszawa.
- Załęcki J., 2003, *Przestrzeń społeczna Gdańska w świadomości jego mieszkańców*. Wyd. Naukowe UGd., Gdańsk.
- Zuziak Z. K., 2002, *Nowe przestrzenie podróży. Przestrzenie publiczne węzłów transportu*, [w:] *Przestrzeń publiczna miasta postindustrialnego*, M. Kochanowski (red.). Wyd. Politechniki Gdańskiej.